

LATVIJAS BANKA
EIROSISTĒMA

Informācija par monētu iegādi pa tālruni +371 67022722.
Latvijas Bankas kases atrodas K. Valdemāra ielā 1B, Rīgā,
un Teātra ielā 3, Liepājā.

Monētu iegāde internetā: www.e-monetas.lv

Call by phone +371 67022722 for information on purchasing the coins.

The Cashier's Offices of Latvijas Banka are situated
at K. Valdemāra iela 1B, Riga, and Teātra iela 3, Liepāja.

Buying coins on the internet: www.e-monetas.lv.

info@bank.lv www.bank.lv

EDUARDS VEIDENBAUMS

"Kā meteors pie mākslas debesīm Tu pazibēji..." par Eduardu Veidenbaumu (1867–1892) rakstīja viņa draugs un novadnieks, dzejnieks Edvards Treimanis-Zvārgulis (1866–1950). Taču, lietojot pašam Veidenbaumam tik tuvu debesu ķermeņu tēlainību, drīzāk viņu gribas salīdzināt ar supernovu, kuras uzliesmojuma spožums ieraudzīts pēc tam, kad zvaigznes vairs nav. Dzejnieka talanta spēks, kas viņa dzīves laikā palika plašākam lasītāju lokam nezināms, ar gadiem nav mazinājies. Viņa 19. gs. nogalē tapuši dzeja saglabājusī pārsteidzošu aktualitāti – Veidenbaumu zina no galvas un citē, ar viņa radītajiem tekstiem top muzikālas kompozīcijas arī 21. gadsimtā. "Mosties, mosties reiz, svabadais gars", "Kā gulbji balti padebeši iet", "Domāju es domas dziļas" un vēl citas viņa dzejas rindas atpazīst ne tikai literatūrvēsturnieki – tās joprojām ir ikdienas apritē.

Eduards Veidenbaums pieder pie pirmās latviešu intelektuāļu paaudzes, kurā akadēmiska izglītība vairs nebija unikāls retums: latviešu zemnieki, jau pusgadsimtu brīvi no dzimtbūšanas, tiecās skolot savus bērnus. Tomēr laikā, kad Eduards Veidenbaums kļuva par Tērbatas Universitātes tieslietu studentu, Baltijā nobrieda ekonomiskā krīze, un arī iekoptās un labi apsaimniekotās Liepas pagasta "Kalāču" mājas nevarēja nodrošināt studentam materiāli bezrūpīgu eksistenci. Nācās taupīt gan uz pārtikas, gan apģērba rēķina, kas savienojumā ar neizbēgamo stresu un spēku sasprindzinājumu dragāja jaunā cilvēka veselību. Arī liktenīgajā 1891. gada decembra vakarā, kad Eduards no Tērbatas atgriezās mājās, viņam mugurā bija pārāk plāns un izdilis mētelis. Vairāk nekā trīs stundas ilgušais ceļš no Cēsīm līdz "Kalāčiem" izrādījās pēdējais: saaukstēšanās pārauga tuberkulozā pneimonijā, kas aprāva dzejnieka mūžu jau nākamā gada pavasarī. Mūžībā aizējot, viņa kontā bija nepilns simts dzejoļu (atdzejojumus ieskaitot), daži īsprozas tulkojumi un četri populārzinātniski raksti, kuru tematika – tiesību vēsture, elektriskā apgaismošana, mehānikas teorija, tautsaimniecība – liecina par apskauzamu redzesloka plašumu.

Latviešu literatūrā Eduards Veidenbaums ir līdz tam neiemīta ceļa gājējs. Viņa literārie paraugi meklējami nevis tolaik vēl ļoti pieticīgajā latviešu dzejas ainavā, bet gan pasaules literatūras virsotnēs, kur Horācijs, Šillers un Heine. Viņš bija pirmais, kura poētiskās domas fokusā atradās nevis piederība kādam kopumam un tā nozīmes apliecinājums, bet gan suverēna, pašvērtīga indivīda konfrontācija ar īstenību. Pirmais, kurš tik dziļi tvēra dzīvības, nāves un dzīves jēgas jautājumus, tik drosmīgi izgaismoja sociālās un ētiskās vainas, par kurām tolaik literatūra runāja pusbalsī cariskā režīma policejiskuma un sabiedrības pieņēmumu dēļ. Arī triviālākām tēmām pievērsies, dzejnieks saglabāja poētiskās redzes asumu, valdzinošu pašironiju un īstumu, kas ļauj viņa literārajam mantojumam joprojām raisīt jūtu rezonansi. Tam apliecinājums ir arī Eduardam Veidenbaumam veltītais Latvijas Bankas divu kolekcijas monētu komplekts.

Divu monētu komplekta katras monētas nominālvērtība: 2.5 eiro, svars – 20.00 g, diametrs – 35.00 mm, metāls – 925° sudrabs, kvalitāte: *proof*, monētas josta – ar uzrakstu.

Monētas dizainu izstrādājis Arvīds Priedīte un ģipša modeli veidojusi Līgita Franckeviča. Monēta kalta *Koninklijke Nederlandse Munt* (Nīderlande).

Face value of each coin of the two-coin set: 2.5 euro; weight: 20.00 g; diameter: 35.00 mm; metal: silver of .925 fineness; quality: *proof*; edge: lettered.

The coin has been designed by Arvīds Priedīte, modelled by Līgita Franckeviča, and struck by *Koninklijke Nederlandse Munt* (the Netherlands).

"You flashed like a shooting star across the sky of art..." these words were dedicated to Eduards Veidenbaums (1867–1892) by his friend and poet Edvards Treimanis-Zvārgulis (1866–1950). However, if we do compare him to a celestial body, he was more like a supernova: we only see the extreme brightness of its explosion after the star itself is already gone. The power of the poet's talent, unknown to a wider range of readers during his lifetime, has not subsided over the years. His poetry, created at the end of the 19th century, has remained surprisingly topical: people know Veidenbaums' poems by heart and quote him, composers use his lyrics for music also in the 21st century. "Awaken thee, free spirit", "The clouds pass by like white swans", "My thoughts are deep", and other lines of his verse are known not only by literary historians, they are still used in everyday communication.

Eduards Veidenbaums belonged to the first generation of Latvian intellectuals for whom academic education was no longer a unique and rare case: Latvian peasants, having been free from serfdom already for half a century, tended to provide education to their children. However, at the time when Eduards Veidenbaums became a student of law at the University of Tartu (Dorpat), an economic crisis hit the Baltics. Even the well-tended and managed Kalāči, his family's farmstead, could not provide the student a care-free life. He had to economize on both food and clothes. This, combined with the inevitable stress and strain, shattered the young man's health. In the fatal December evening in 1891, when Eduards was on his way home from Tartu, the coat he was wearing was too thin and threadbare. Travelling from Cēsis to Kalāči for more than three hours, he caught a cold. It grew into tuberculous pneumonia cutting his life short the following spring. Veidenbaums' legacy consisted of less than a hundred poems, including translated lyrics, several translations of short prose pieces, and four popular science articles on the history of law, electric lighting, theory of mechanics and economy. The diverse topics of the articles demonstrate his enviably broad range of interests.

Eduards Veidenbaums was a trailblazer in the Latvian literature. His literary models cannot be found in the modest landscape of the Latvian verse of the period; they derive from the peaks of the world literature – Horace, Schiller and Heine. He was the first Latvian whose poetic ideas did not focus on belonging to a certain community and praising its importance, but rather on the confrontation of a sovereign, self-esteeming individual with the reality. The first one to perceive and convey so deeply the issues of life, death and meaning of life, to highlight so boldly the social and ethical flaws that the literature of the period hardly touched upon due to the potential repressions of the tsarist regime and assumptions of the general public. Even when addressing trivial issues, the poet's vision remained sharp, he had a fascinating self-irony and sincerity. That is why his literary legacy can still touch our hearts. The set of two collector coins dedicated to Eduards Veidenbaums, issued by Latvijas Banka, is a tribute to the above.